

«Баланы мектепке қалай дайындау керек: дербестік пен жауапкершілік дағдылары»

Кіріспе

Баланы мектепке дайындау — тек оқу, жазу және санауды үйрету ғана емес. Болашақ бірінші сынып оқушысының бойында дербестік, жауапкершілік, ұйымшылдық және күнделікті қарапайым міндеттерді орындай білу дағдыларын қалыптастыру өте маңызды.

Өздігінен киіне алатын, заттарын жинайтын, тәртіп сақтайтын, ересектердің тапсырмаларын орындайтын және бастаған ісін соңына дейін жеткізе алатын балаға мектеп өміріне бейімделу әлдеқайда жеңіл болады.

Болашақ бірінші сынып оқушысына қандай дербестік дағдылары қажет?

1. Өзіне-өзі қызмет көрсету

Бала біртіндеп өздігінен:

- * киіну және шешіну;
- * киімдерін жинап, орнына қою;
- * ас құралдарын дұрыс пайдалану;
- * киімінің түймесін тағу, сыдырмасын жабу;
- * өзінің сыртқы келбетіне көңіл бөлу;
- * дәретхананы пайдалану және жеке бас гигиенасын сақтау;
- * қажетті заттарын өздігінен жинау дағдыларын меңгеруі қажет.

Бала өзі орындай алатын әрекеттерді үнемі оның орнына жасап беруге болмайды.

2. Тазалық пен тәртіпті сақтау

Баланы қарапайым ережеге үйретіңіз: «Әр заттың өз орны бар».

Балаға мынадай тапсырмалар беруге болады:

- * ойыннан кейін ойыншықтарын жинау;
- * кітаптарын реттеу;
- * жұмыс орнын жинақы ұстау;
- * киімдерін орнына қою;
- * сабаққа қажетті құралдарын дайындау.

Мінсіз тәртіпті талап етудің қажеті жоқ. Ең бастысы — баланың өз заттарына ұқыпты қарау әдетін біртіндеп қалыптастыру.

3. Берілген тапсырмаға жауапкершілікпен қарау

Балаға жасына сай шағын үй тапсырмаларын беріп отырыңыз.

Мысалы:

- * гүлдерге су құю;
- * үй жануарына ересек адамның көмегімен жем беру;
- * ойыншықтарын жинау;
- * дастарқан жаюға көмектесу;
- * өз заттарын жинау;
- * келесі күнге киімдерін дайындау.

Берілген тапсырма балаға түсінікті әрі орындауға мүмкін болатын деңгейде болуы керек. Егер бала тапсырманы орындаса, оның еңбегін міндетті түрде атап, мадақтап отырыңыз.

Жауапкершілікті қалай қалыптастыруға болады?

Жауапкершілік бірден қалыптаспайды. Балаға тапсырма беріп қана қоймай, оны өздігінен орындауына мүмкіндік беру маңызды.

Қолдануға болатын пайдалы сөздер:

«Сен мұны өзің жасай аласың».

«Қалай ойлайсың, алдымен не істеу керек?»

«Кел, бірге жасап көрейік».

«Сен істі бастадың, енді оны соңына дейін жеткізуге тырыс».

Баланы әр қадамы сайын бақылаудың қажеті жоқ. Оған өз бетінше шешім қабылдауға мүмкіндік берген дұрыс, тіпті ол тапсырманы сәл баяуырақ орындаса да.

Болашақ мектеп оқушысы нені білуі керек?

Мектепке барғанға дейін бала:

- * ересек адамды тыңдап, нұсқауды түсіне білуі;
- * бірнеше әрекеттен тұратын тапсырманы орындай білуі;
- * қарапайым істі өздігінен бастай білуі;
- * бастаған ісін соңына дейін жеткізуі;
- * қиналған жағдайда көмек сұрай білуі;
- * тәртіп ережелерін сақтауы;
- * өз кезегін күте білуі;
- * өз және басқа адамдардың заттарына ұқыпты қарауы;
- * өз эмоцияларын басқара білуі;
- * күн тәртібін сақтауы қажет.

Ата-аналар қалай көмектесе алады?

Бала өзі жасай алатын нәрсені оның орнына жасамаңыз.

Егер бала таңертең баяу киінетін болса, оны үнемі өзіңіз киіндіріп тастағаннан гөрі, киінуге жеткілікті уақыт бөлген дұрыс.

Таңдау мүмкіндігін беріңіз.

Мысалы: «Бүгін көк жейде киесің бе, әлде жасыл жейде киесің бе?»

Бұл балаға өздігінен шағын шешімдер қабылдауды үйретеді.

Нәтижесі мен талпынысы үшін мақтаңыз.

Жай ғана «Жарайсың!» дегеннің орнына:

«Сен ойыншықтарыңды өзің жинадың — енді бөлме таза болды».

«Сен ертеңгі күнге қажетті заттарыңды өзің дайындадың — бұл өте жауапты іс».

Талаптарыңызда бірізді болыңыз.

Егер балаға ойыншықтарын жинау тапсырылса, оны әр жолы ата-анасы жинап бермеуі керек. Ережелер түсінікті және тұрақты болғаны дұрыс.

Неден аулақ болған жөн?

Мыналарды жасамаған дұрыс:

- * баланы басқа балалармен салыстыру;
- * оның қателіктерін үнемі сынау;
- * барлығын баланың орнына жасау;
- * бірден тым көп тапсырма беру;
- * мінсіз нәтиже талап ету;

* «Сен әлі кішкентайсың» немесе «Сен ештеңе істей алмайсың» деген сөздерді қолдану;

* баланы шамадан тыс қамқорлыққа алу.

Қателіктер — үйрену үдерісінің табиғи бөлігі. Ең бастысы — баланы қолдап, өз қателігін түзетуге үйрету.

Ата-аналарға арналған шағын жадынама

Күн сайын балаға мына әрекеттерді өздігінен орындауға мүмкіндік беруге тырысыңыз:

☒ өздігінен киіну және шешіну;

☒ ойыннан кейін ойыншықтарын жинау;

☒ шағын үй тапсырмасын орындау;

☒ ұсынылған нұсқалардың ішінен киімін немесе айналысатын ісін өздігінен таңдау;

☒ келесі күнге қажетті заттарын дайындау;

☒ бастаған ісін соңына дейін жеткізу;

☒ өз заттарына ұқыпты қарау;

☒ дербестігі мен жауапкершілігі үшін мақтау.

Қорытынды

Мектепке дайындық дәптер мен оқулықтан басталмайды. Ол баланың үйде және балабақшада күнделікті меңгеретін қарапайым дағдыларынан басталады.

Дербес бала — ешқашан көмек сұрамайтын бала емес. Ол — алдымен өздігінен орындауға тырысатын, қашан көмек қажет екенін білетін, өз ісіне жауап бере алатын және өз күшіне біртіндеп сенімді бола түсетін бала.

Баланы мектепке дайындау кезеңі ол үшін алаңдаушылық емес, керісінше, қызықты әрі маңызды есею кезеңі болсын!

Ата-аналарға арналған басты ереже:

«Бала өзі жасай алатын нәрсені оның орнына жасамаңыз!»